

Keski-Suomen hyvinvointialueen palveluiden myöntämisen perusteet vuodelle 2026: Ikääntyneiden asumispalveluiden myöntämisperusteet 1.1.2026 alkaen

Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta 13.11.2025 § 46
1657/05.00.00/2025

Valmistelija vastuualuejohtaja Tuija Koivisto p. 040 513 5821
palvelujohtaja Mirja Ahoniemi p. 040 550 3719
palvelupäällikkö Saara Paananen p. 0400 115 656

Selostus asiasta

Yleistä

Keski-Suomen hyvinvointialueelle on syntynyt kumulatiivista alijäämää 255 miljoonaa euroa vuosilta 2023–2024. Vuoden 2025 osalta alijäämä tulee kasvamaan arviolta 74 M€. Alijäämän kattamiseen tarvitaan edelleen aktiivista sopeuttamista ja uusia sopeuttamistoimenpiteitä. Osa toimenpiteistä on palveluiden järjestämisestä koskevia ja osa operatiivisesti toteutettavia toiminnan muutoksia. Keski-Suomen hyvinvointialue on arviointimenettelyssä, jossa on todettu, että Keski-Suomen hyvinvointialueella ikääntyneiden palveluissa on koko maata selkeästi raskaampi palvelurakenne, johon tulee kohdistaa toimenpiteitä. Toimenpiteenä on käynnissä palveluverkkotyön ensimmäisen vaiheen toteutus ja esityksessä on palveluverkkotyön toinen vaihe. Palveluverkkotyössä esitetyjä muutoksia tulee määrätietoisesti viedä eteenpäin palvelurakenteen keventämisen toteuttamiseksi.

Asiakkaat ohjautuvat asumispalveluihin ikääntyneiden asiakasohjauksen kautta. Keski-Suomen hyvinvointialueen ikäihmisten ja vammaisten palveluiden tavoitteena on, että keskisuomalaiset saavat palvelut oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Palveluissa keskeinen periaate on tukea arjessa apua tarvitsevien kykyä elää arvokkaasti ja omatoimisesti kotona oikea-aikaisilla ja riittävillä palveluilla. Palvelut tukevat asiakkaiden hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä sekä turvallisuutta. Tarpeen mukaan järjestetään asumispalveluita pitkäaikaisena perhehoitona, yhteisöllisenä asumisena ja ympärivuorokautisena palveluasumisena. Palveluja tuotetaan omana toimintana, ostopalveluina sekä palvelusetelillä. Lähtökohtana on, että asiakkaan kotona asuminen ja palvelut järjestetään kotona tai kodinomaisessa ympäristössä asumispalveluyksiköissä tai perhehoidossa.

Lyhytaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen sekä toimintakykyä ylläpitävä toiminta tukevat asiakkaan kotona asumista ja omaishoitajan jaksamista. Keskeisiä periaatteita kaikessa toiminnassa ovat ennakoiva, ennaltaehkäisevä ja toimintakykyä ylläpitävä aktiivinen toiminta sekä yhteistyö, joiden avulla ehkäistään lisäpalvelutarpeen syntymistä.

Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014), Vanhuspalvelulaki (980/2012), Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009), Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023), Perhehoitolaki (263/2015), Laki hyvinvointialueesta (611/2021), Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021).

Yhteys strategiaan

Keski-Suomen hyvinvointialueella ikääntyneiden määrä kasvaa lähivuosina. Eri alueilla väestöennusteet sekä palvelurakenne vaihtelevat merkittävästi, mutta kokonaisuutena ikääntyneiden palvelutarve tulee kasvamaan. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen piirissä oli vuonna 2024 keskisuomalaisia 75 vuotta täyttäneitä 7,1 %. Tämän lisäksi pitkäaikaisessa laitospalvelussa oli 0,1 % yli 75 vuotiaista. Strategiseksi tavoitteeksi on asetettu, että 75 vuotta täyttäneistä asukkaista 1 % asuu yhteisöllisessä asumisessa vuonna 2026 ja 6,5 % asuu ympärivuorokautisen asumisen piirissä. Tämä merkitsee noin 80 yhteisöllisen asumispaikan lisäämistä vuoden 2026 aikana ja noin 170 ympärivuorokautisen palveluasumispaikan vähennystä vuoden 2024 tilanteeseen verrattuna. Tavoitteena on nostaa vähitellen yhteisöllisen asumisen kattavuus 2 %:iin 75 vuotta täyttäneistä. Keski-Suomen hyvinvointialueella on vielä alueellisia eroja ympärivuorokautisen palveluasumisen kattavuudessa ja palveluverkkotyön ensimmäisen vaiheen toimeenpanoa on tehty määrätietoisesti vuosien 2024-2025 aikana. Tämän lisäksi on vähennetty sosiaalihuoltolain mukaista laitospalvelua ja siellä olevat asukkaat on siirretty ympärivuorokautiseen palveluasumiseen.

Kevyempien asumispalveluratkaisujen lisääminen ja niiden ensisijaisuus ovat hyvinvointialueen strategisen linjauksen mukaisia. Yhteisöllisen asumisen myöntämisperusteissa RAI-arvojen ylärajat ovat poistettu, jotta asukkaat pääsevät yhteisöllisen asumisen yksiköihin riittävän ajoissa ja voivat asua yhteisöllisessä asumisessa aiempaa pidempään. Sen myötä voidaan vaikuttaa vähentävästi ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeeseen. Asiakkaiden toimintakyvyn muuttuessa, arvioidaan asiakkaiden palvelutarvetta tarvittaessa uudelleen ja palvelu myönnetään asiakkaan sen hetkisen toimintakyvyn perusteella. Palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaan palvelu voi muuttua myös kevyempään suuntaan. Oikea-aikainen palveluiden myöntäminen vähentää merkittävästi hyvinvointialueelle syntyviä kustannuksia ja lisää asiakkaiden tyytyväisyyden kokemusta palveluihin.

Nykytilankuvaus

Ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on yhteensä 2601 asiakasta. Omana toimintana ympärivuorokautista palveluasumista järjestetään 1480 asiakkaalle, ostopalveluissa on 996 asiakasta ja palvelusetelillä palvelu on järjestetty 123 asiakkaalle. Ympäri vuorokautista palveluasumista järjestetään jatkossa hyvinvointialueen laajuisena palveluna joko omana toimintana tai yksityisen palvelutarjonnan kautta. Tilapäisen asumisen ja lyhytaikaishoidon paikkoja omana toimintana on noin 210. Hyvinvointialueella laitospalvelua on vähennetty vuoden 2024 aikana 80 paikkaa. Tällä hetkellä sitä tuotetaan omana toimintana 24 asiakkaalle. Suunnitelmassa on, että laitospalvelu lopetetaan kokonaan kesään 2026 mennessä.

Yhteisöllisen asumisen paikkoja on ollut käytössä noin 270. Omana toimintana järjestettyjä yhteisöllisen asumisen paikkoja on noin 240, ostopalveluna noin 28 paikkaa. Yhteisöllisen asumisen joitakin paikkoja on vapaana erityisesti pohjoisen Keski-Suomen alueella.

Vaikutusten arviointi

Yhtenäiset palveluiden myöntämisen perusteet vaikuttavat merkittävästi asiakkaiden palveluihin ohjautumiseen, palveluiden oikea-aikaisuuteen, palveluiden saatavuuteen ja riittävyys sekä hyvinvointialueelle aiheutuviin kustannuksiin. Oikea-aikaisella palveluiden myöntämisellä

vaikutetaan hyvinvointialueen palvelurakenteeseen, joka on yksi strategisista tavoitteista.

Esitetyissä ikääntyneiden asumispalveluiden myöntämisperusteissa on selkeytetty RAI-arvioinnin kokonaisuutta. RAI-arvioinnin raja-arvoja ei myöntämisperusteissa ole tiukennettu, mutta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen vaaditaan useamman toimintakyvyn osa-alueen heikentyminen kuin aiemmin. RAI-mittarit vahvistavat asumispalvelun myöntämisen yhdenvertaisuutta ja päätösten perustumista luotettavaan arviointityökaluun.

Myöntämisperusteissa on myös selkeyden vuoksi poistettu palvelukuvauksia, jotka eivät vaikuta palvelun myöntämiseen.

Myöntämisperusteiden muutoksella tavoitellaan noin 0,6 % vähennystä ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävytyteen suhteessa 75 vuotta täyttäneeseen väestöön ja 0,4 % kasvua yhteisölliseen asumiseen. Kotiin vietävien palveluiden ja yhteisöllisen asumisen tulee vastata asiakkaiden palvelutarpeisiin nykyistä pidempään. Muutoksella tavoitellaan noin 8,5 M€:n säästöä. Ympärivuorokautisen palveluasumisen vähentäminen mahdollistaa taloudellisen perustan yhteisöllisen asumisen kasvuun.

Käsittely muissa toimielimissä

Vanhusneuvosto käsitteli myöntämisen perusteet kokouksessaan 31.10.2025 § 50. Kokouksessa ei esitetty muutoksia myöntämisen perusteisiin.

Valmistelijan yhteenveto

Ehdotetaan, että esitys hyväksytään yllä kuvattujen perustelujen mukaisesti.

Toimivalta

Hallintosääntö § 18

Esittelijä	Vastuualuejohtaja, strateginen johtaminen ja järjestäminen Pihl Anu
Päätösehdotus	Hyvinvoinnin ja terveyden lautakunta päättää hyväksyä ehdotetut ikääntyneiden asumispalveluiden myöntämisen perusteet vuodelle 2026. Mikäli valtuuston talousarviopäätöksellä on vaikutusta tehtyyn päätökseen, niin asia otetaan uudelleen käsittelyyn hyvinvoinnin ja terveyden lautakunnassa joulukuussa ja tehdään uusi päätös. <u>Asian kokoukäsittely</u> Ari-Pekka Luikkonen poistui kokouksesta klo 16:29 ja Riikka Leinonen saapui kokoukseen klo 16:29.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.